

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עסל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמעריש שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

קידושין סח

שאינו מעם אחד, אך ר"ע מכיוון שסובר שבחייבי לאוין לא תופסים הקידושין מוכרח לדחוק ולומר כן, ולפי רבי ישבב לאלמנה בכהן.

[עד כאן דף סח עמוד א]

[משנה (5) וכל מי שאין לה לא עליו ולא על אחרים קידושין הולד כמותה]

מובא במשנה שאין קידושין תופסים בשפחה כנענית ונכרית שהולד כמותה. הגמרא תבאר מהיכן לומדים דין זה:

שפחה כנענית-

שלא תופס קידושין: אמר קרא שבו לכם פה עם החמור - עם הדומה לחמור.

ולדה כמותה^{רס}: דאמר קרא האשה וילדיה תהיה לאדוניה ר"ל שהפסוק דיבר בשפחה

כנענית שיחדה לעבד עברי והפסוק אומר שהנולדים ממנה נשארים אצל האדון. [למסקנא לומדים ממקום אחר מ"כ תהיינה לאיש].

נכרית - להלן הפסוקים שהגמרא דורשת מהם:

ולא תתחתן גם בתך לא-תתן לבגדו ובתו לא-תתן לבגדך:

פי' יסיר את-בגדו מאחרי ועבדו אלקים אחרים וסרה אפי' יהיה בגדו והשמידך מפר:

שלא תופס קידושין: אמר קרא לא תתחתן במי^{רסב} לא תהא תורת קידושין.

ולדה כמותה מנלן?

א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחי דאמר קרא כי יסיר את בגד מאחרי ר"ל לא מדובר כאן

לאו על בנו ממש שנשא גויה שהיא מסירה אותו, שא"כ היה צריך לכתוב כי תסיר את בגדך או

כי יסיר את בתך (שנשאת לגוי), אלא ודאי הכוונה שקאי על בן בתו, שבתו נישאה לגוי, וחתנו

הגוי יסיר את בנו שהיה ממנה. בן הבא מישראלית קרוי בןך, ואין בןך הבא מן

העובדת כוכבים קרוי בןך אלא בנה מזה שהפסוק מדגיש בתך שנשאת לגוי משמע,

אבל בנו מגויה אינו בנו אלא בנה. - אמר רבינא ש"מ בן בתך הבא מן העובד כוכבים

קרוי בןך.

נימא קסבר רבינא עובד כוכבים ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר שהנולד מן

יהודית והוא יהודי, שבא מעבירה ולכן שיהא בנה ממזר.

(קושיא) נהי דכשר לא הוי, ממזר לא הוי, פסול מיקרי כשאר חייבי לאוין ועשה.

עד עתה למדנו שלא תופס קידושין בגוי, וביהודי הבא על הגויה שבנו גוי. הגמרא

שואלת שכל זאת לומדים מפסוקים הכתובים לגבי שבעת האומות, וא"כ מהיכן לומדים

לשאר אומות

ההוא בשבעה גוים כתיב. שאר אומות מנלן? להלן שתי מקורות:

א. לר"ש דדריש טעמא דקרא: כי יסיר את בגדך לרבות כל המסירים כלומר לולא

שהתורה כתבה כי יסיר היינו יודעים שמטעם זה אסרה התורה חיתון, ועם כל זאת

כתבה, לכן נחשב כי יסיר כמיותר ובא ללמד לשאר אומות. [כעין זה מצינו לגבי לא יסור

לבבו לגבי מלך.

שגרשה היא איסור נוסף דמה גרעותא יש בה אחר הגירושין יותר מלפני הגירושין וכיון דסברא הוי לומר דלאחר גירושין נמי אין הולד ממזר הכי נמי איכא למימר דתפסי בה קידושין דהא בהא תליא מילתא

^{רסא} תוספות ד"ה ולדה כמוה מנלן. לפום ריהטא משמע דה"פ נימא דישאל הבא על השפחה הולד כשר והיכי נוכל להכשיר באין קידושין ויש עבירה יותר מיש קידושין ויש עבירה ואמר

דהולד הולך אחר הפגום וכי תימא דאתא לאשמעינן דאפי' בא עליה ממזר הולד כמוה ויש לו תקנה בשחרור הא ליתא אלא לרבי טרפון [לקמן דף טו]. אבל לרבנן לא ונראה דה"פ ולדה כמוה מנלן שלא יהא קרוי בנו לשום דבר ואפילו כבנו ממזר לא הוי לא לירשו ולא לטמא לו ולא לייבם אשת אחיו ולא לפטור אשת אביו מיבום:

^{רסב} תוספות ד"ה אמר קרא לא תתחתן במי. פירש בקונטרס לא יהא לך בהם תורת חתנות מיהו קשה שהרי האי קרא לא מיירי בעובדי כוכבים דהא גבי ז' עממים הוא דכתיב כדאמר בפרק הערל (יבמות דף עו). אמר רבא בגרותן אית להו חתנות פירוש איסור לא תתחתן יש בהם ובגיותן לית להו חתנות לא שייך בהו חתנות לעבור עליו משום לא תתחתן לכך פרי"ת

דגמרא דמיתתי קרא לא תתחתן הוי כמו וגומר ומסיפא דקרא דריש דכתיב בתך לא תתן לבנו ובתו לא תתן לבנך משמע שאין בה קיומה והקשה ה"ר יעקב מאורליני"ש ואימא ה"מ לכתחילה אבל בדיעבד תפסי בה קידושין דכה"ג אמר לעיל (דף טז). גבי לא יקח איש את אשת אביו ותירך מהר"ר יצחק ש"ש דאין ה"נ אלא סמך אלא תתחתן ואלא תקח דהוי כמו

תרי קראי חד לכתחילה וחד לדיעבד ואע"ג דאמר לא תתחתן איירי בגירות ה"מ בתר דידענא מסקנא דילפינן דלא תפסי בה קידושין מקרא אחריתא לקמן בסמוך אבל אי לאו הכי טוב היה לאוקמא קרא דלא תתחתן לומר דלא תפסי בה קידושין מלאוקמא בגירות:

ניתן לקבל את סיכומי 'שקלא וטריא' השבועיים על הדף היומי במייל arielmarcus5518@gmail.com - נשמח לקבל הערות ותיקונים.

מצינו שתי עריות שהקידושין תופסים בהם, דהיינו נדה, שהיא בכרת, וסוטה לפי ר"ע שלמרות שסובר שאין קידושין תופסים מחייבי לאוין.

(קושיא) אי הכי אפילו נדה נמי - אלמא אמר אביי הכל יומדים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר.

(תירוץ) אמר חזקיה אמר קרא ותהי נדתה עליו אפילו בשעת נדתה תהא בה הויה.

מכדי: איכא לאקושה לנדה, ואיכא לאקושה לאחות אשה-

(קושיא) מאי חזית דמקשת להו לאחות אשה, אקשה לנדה!? קולא וחומר

לחומר מקשינן לומר שאין קידושין תופסים בחייבי כריתות.

להלן שיטת רב אחא בר יעקב שלומד ממקור אחר.

רב אחא בר יעקב אמר אתיא בק"ו מיבמה:

ומה יבמה שהיא בלאו לא תפסי בה קידושין, חייבי מיתות וחייבי כריתות לא כל שכן!

(קושיא) אי הכי שאר חייבי לאוין נמי, למרות שאין ק"ו מבימה, אכן מדין בנין אב אפשר ללמוד!?

אמר רב פפא חייבי לאוין בהדיא כתיב בהו כי תהיין לאיש שתי נשים האחת

אהובה והאחת שנואה שהתורה אסרה להקדים בן האהובה לנחלה, וכי יש שנואה לפני המקום ואהובה לפני המקום!?

אלא אהובה אהובה בנישואיה שנואה שנואה בנישואיה וקאמר רחמנא כי תהיין.

(קושיא) ורבנן אדמוקי לה בחייבי לאוין, נוקמא בחייבי עשה!?

(דחיה) הני חייבי עשה במאי ניהו: אי שתיהן מצריות- שתיהן שנואות,

אי אחת מצרית ואחת ישראלית - שתי נשים מעם אחד בעינן, אי בעולה לכהן גדול - מי כתיב תהיין לכהן!?

דעת ר"ע

ולר"ע דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין- מוקים באלמנה לכ"ג וכו' סימאי דתניא רבי סימאי אומר מן הכל היה ר"ע עושה

ממזר חוץ מאלמנה לכהן גדול שהרי אמרה תורה לא יחלל חילולים עושה ואין עושה ממזרות.

להלן הגמרא מביאה את שיטת רבי ישבב הסובר שבכל איסור ביאה מישראל נחשב ממזר. הגמרא מסתפקת אם הוא מתייחס על שיטת ר' סימאי, שדיבר על חייבי לאוין,

והוא מוסיף לומר אפילו אלמנה לכהן גדול שהולד ממזר, אכן באיסור עשה אינו נחשב ממזר, ואתי שפיר שהפסוק כי תהיין לאיש חייב עשה. אבל אם לא מתייחס על רבי סימאי, ומרבה חייבי עשה, לאיזו איסור הפסוק מלמד שתופסים הקידושין.

ולר' ישבב דאמר בואו ונצווה על עקיבא בן יוסף שהיה אומר כל שאין לו ביאה בישראל הולד ממזר-

הניחא לר' ישבב אי לאפוקי מדר' סימאי קאתי שפיר.

אלא אי טעמא דנפשיה קאמר, ואפי' חייבי עשה, במאי מוקים לה!?

בבעולה לכ"ג דהוי ליה עשה שאין שוה בכל.

רבי עקיבא בעל כורחין שבקיה לקרא דהוי דחיק ומוקי אנפשיה: למרות שאמרנו לעיל שרבנן מיאנו להעמיד את הפסוק 'השנואה' באחת מצריות ואחת ישראלית,

^{רסא} תוספות ד"ה הכל מודים בבא על הנדה ועל הסוטה שאין הולד ממזר פ"י בקונטרס ביבמות (דף מט). נדה משום דכתיב תהיה בנדתה דמשמע יש לה הויה ואע"ג דקיימא בכרת מ"מ לא הוי ממזר ובא על הסוטה כו' כגון אשתו שזינתה דאסורה לבעלה דנפקא לן ביבמות פ"ק (דף יא):

מ"מ מיתורא דאחרי אשר הוטמאה דכתיב גבי מחזיר גרושתו ואע"ג דחייבי לאוין הוא שהרי הויא עליו בלאו דלא יוכל בעלה לשוב לקחתה ואם כן הוה לן למימר דהולד ממזר אליבא דר"ע

הויא מודה הכא בסוטה דאין הולד ממזר שהרי עדיין קידושין תופסין בה משמע מתוך לשון הקונטרס שאינו מודב אליה ולא בשלל ימאשת דפירש בקונטרס בעלה דהכי משמע לישנא שהרי עדיין

קידושין תופסין בה כלומר הקידושין שנתקדשה בהן כבר אבל מחזיר סוטהו כלומר שגרשה וזכר וכנסה לא מיירי דבהא לא מודה ר"ע דודאי הולד ממזר וקשה דהא בפרק יש מותרות (יבמות דף פה):

משמע בהדיא דאפילו מחזיר סוטהו שאין הולד ממזר דקאמר התם מחזיר סוטהו איכא בינייהו וא"כ לא שייך בה טעמא דפירש בקונטרס שפירש הטעם דמשום הכי לא

ממזר משום דעדיין קידושין תופסין בה לכך אומר ר"י ידיעין בסוטה דתפסי בה קידושין אף במחזיר סוטהו ואין הולד ממזר ממשמעות דהאי קרא דמפי' מיניה (שם דף יא): דסוטה אסור להחזיר דהיינו מלא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אחרי אשר הוטמאה לרבות

סוטה שנסתרה וכתב אליהו לו לאשה דמשמע שאם החזירה איכא הויה וכיון דתפסי בה קידושין אין הולד ממזר מיהו קשה דהא עיקר קרא במחזיר גרושתו הוא דכתיב ואפ"ה אמר ר"ע דמחזיר גרושתו לא תפסי בה קידושין וגם הולד ממזר כדאמר פרק החולץ (שם מד). ולא דרשי' להיות לו לאשה לשון הויה ובמחזיר סוטהו דלא אתיא אלא מדרשא אמר דתפסי בה קידושין ושנסתרה להיות לו לאשה לשון הויה ואין סברא לומר כן לכך אומר ה"ר שלמה מדרי"ש דיש ליישב פ"י הקונט' דכיון דכל זמן דלא גרשה לא יהא הולד ממזר כדפי' אין לומר דמשום

שקלא וטריא

— סכום על דף היומי —

קידושין סח

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
{משלי ח} אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

ב.

ג. רבנן [שאינו דורש טעמיה דקרא] לגבי יפת תואר שלאחר שנתגיירה בלבד
החשיבה התורה כאשתו ואחר כן תבוא אליה ובעלתה וגו' - מכלל דמעיקרא לא
תפסי בה קידושין.

ולדה כמותה - אמר קרא כי תהיין לאיש וילדו לו - כל היכא דקרינן ביה כי תהיין
קרינן ביה וילדו לו, וכל היכא דלא קרינן ביה כי תהיין לא קרינן ביה וילדו לו אלא
מתייחס עליה.

[קושיא] אי הכי שפחה נמי? הרי למדנו לעיל ממקום אחר.

[עד כאן דף סח עמוד ב]